

65 NĂM XÂY DỰNG VÀ PHÁT TRIỂN CỦA NGÀNH ĐỊA CHẤT VIỆT NAM - HỘI ĐỊA CHẤT QUẢNG BÌNH

KS. NGUYỄN VĂN ÁNH

Đất nước ta tài nguyên khoáng sản vô cùng phong phú và đa dạng cả về quy mô và loại hình. Các dãy núi mỏ đá vôi, than đá, sét, cao lin, các mỏ quặng đồng, chì, kẽm, mangan, thiếc, vàng, sắt, apatit, bo xít, các bồn trũng dầu khí thềm lục địa (biển Đông), các mỏ nước khoáng, suối khoáng thiên nhiên... là những di sản vô cùng quý báu đã và đang được khai thác, sử dụng cho lợi ích của nhân dân. Vì vậy, cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng đã có lần nói trong hội nghị ngành Địa chất: “Địa chất là công nghiệp của công nghiệp nặng”, lời nói như là kim chỉ nam cho mọi hoạt động của ngành Địa chất Việt Nam và các nhà khoa học địa chất đã và đang hoạt động,

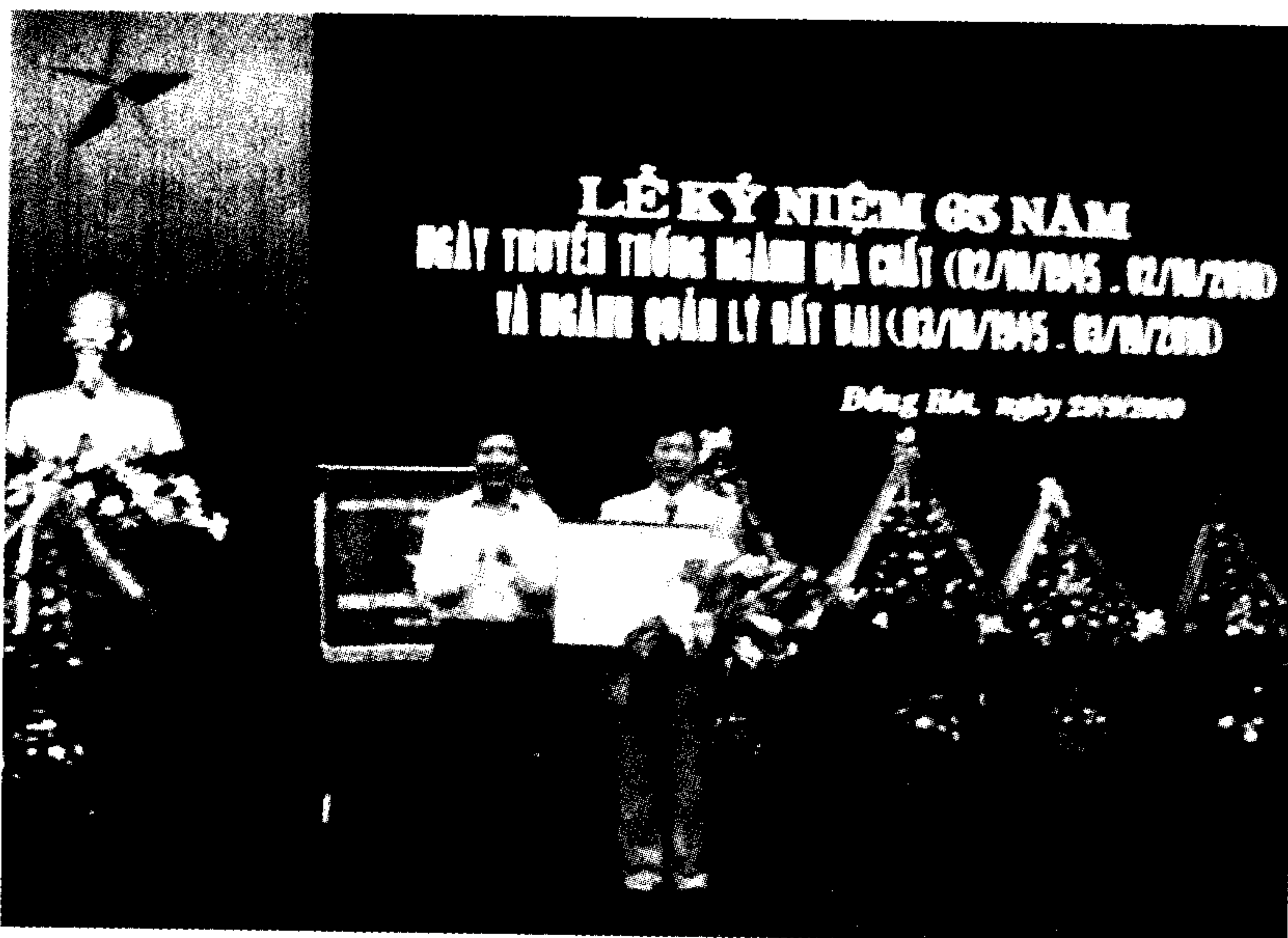
nghiên cứu trên mọi lĩnh vực từ khi thành lập cho đến ngày nay.

1. Lịch sử hình thành và phát triển

Trong thời kỳ thực dân Pháp đô hộ, người Pháp nhận thấy Việt Nam là một đất nước giàu tài nguyên, khoáng sản. Vì vậy, họ đã tổ chức tìm kiếm, thăm dò, khai thác nhiều tài nguyên khoáng sản như: than, apatit, chì, kẽm, mangan, thiếc, vàng... để đem về nước phục vụ lợi ích cho mình. Họ đã cho lập Nha Tổng thanh tra Kỹ nghệ và Khoáng chất. Ngay ở tỉnh Quảng Bình, người Pháp cũng cho khai thác mỏ chì - kẽm Mỹ Đức (nay thuộc xã Vạn Ninh, huyện Quảng Ninh).

Năm 1945, sau ngày đất nước được độc lập, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã ký sắc lệnh bãi bỏ cơ cấu tổ chức cũ, đặt Nha Tổng thanh tra Kỹ nghệ và Khoáng chất trong Bộ Quốc dân Kinh tế thuộc Chính phủ nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa. Đó là ngày mở đầu cho ngành Địa chất.

Trải qua 65 năm xây dựng và phát triển, đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức và người lao động ngành Địa chất đã luôn luôn tận tụy với công việc trong mọi hoàn cảnh khó khăn để tham mưu giúp cho lãnh đạo các cấp thực hiện nhiệm vụ quản lý nhà nước về địa chất, đã có nhiều cống hiến to lớn và đạt hiệu quả cao góp phần vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ tổ quốc.

Thừa ủy quyền của Thủ tướng Chính phủ, Chủ tịch UBND tỉnh trao tặng danh hiệu Chiến sỹ thi đua toàn quốc cho Giám đốc Sở Tài nguyên và Môi trường Quảng Bình

Ảnh: T.L

Để ghi nhận về lịch sử hình thành và phát triển, vai trò truyền thống của ngành Địa chất, Thủ tướng Chính phủ đã có Quyết định số 718/QĐ-TTG lấy ngày 02 tháng 10 hàng năm là ngày truyền thống ngành Địa chất Việt Nam. Kỷ niệm ngày truyền thống nhằm đề tôn vinh, cổ vũ, động viên các thế hệ cán bộ, công chức, viên chức, người lao động toàn ngành tăng cường sự đoàn kết, nâng cao tinh thần trách nhiệm, tiếp tục nỗ lực phấn đấu để xây dựng ngành Địa chất Việt Nam phát triển một cách bền vững, phục vụ đắc lực cho sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước.

Sau khi bãi bỏ các công sở và các cơ quan trước đây thuộc Phủ toàn quyền Đông Dương, ngày 02/10/1945 Chính phủ lâm thời nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa đã thành lập Bộ Quốc dân Kinh tế, trong đó có Sở Tổng thanh tra Khoáng chất và Kỹ nghệ là đơn vị trực thuộc, đánh dấu sự mở đầu cho hoạt động ngành Địa chất của Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa. Trải qua 65 năm, ngành Địa chất Việt Nam đã trưởng thành và phát triển, có nhiều cống hiến to lớn gắn với từng giai đoạn lịch sử khác nhau, có cơ cấu tổ chức, tên gọi khác nhau. Quá trình lịch sử phát triển của ngành như sau:

Ngày 26/11/1946, Chủ tịch Hồ Chí Minh ký sắc lệnh đổi Bộ Quốc dân Kinh tế thành Bộ Kinh tế, Nha Khoáng chất và Kỹ nghệ thuộc Bộ Kinh tế. Ngày 14/5/1951 trực thuộc Bộ Công thương. Tháng 9/1955 thành lập Sở Địa chất và Cục Khai khoáng thuộc Bộ Công nghiệp. Năm 1957 là Cục Địa chất thuộc Bộ Công nghiệp. Sau đó, năm 1960 thành lập Tổng cục Địa chất trực thuộc Hội đồng Chính phủ. Năm 1987 thành lập Tổng cục Mỏ và Địa chất trực thuộc Hội đồng Bộ trưởng. Năm 1990, Tổng cục Mỏ và Địa chất giải thể để thành lập Cục Địa chất Việt Nam, chuyển Cục Quản lý Tài nguyên Khoáng sản Nhà nước trực thuộc Bộ Công nghiệp nặng. Năm 1996, Cục Địa chất và Khoáng sản Việt Nam trực thuộc Bộ Công nghiệp được thành lập trên cơ sở hợp nhất Cục Địa chất Việt Nam và Cục Quản lý Tài nguyên Khoáng sản Nhà nước. Ngày 11/11/2002, Cục Địa chất và Khoáng sản Việt Nam chuyển từ Bộ Công nghiệp sang Bộ Tài nguyên và Môi trường cho đến nay.

- Giai đoạn từ năm 1945 đến năm 1975, ngành Địa chất đã tiến hành thực hiện các nhiệm vụ quản lý các mỏ, tiến hành khai thác, nghiên cứu lịch sử địa chất của nước Việt Nam; đẩy mạnh công tác điều tra, tìm kiếm, thăm dò các mỏ; hoàn thành công tác lập bản đồ địa chất và bản đồ khoáng sản miền Bắc Việt Nam tỷ lệ 1: 500.000 vào năm 1963. Trong thời kỳ này đã phát hiện nhiều vùng quặng có giá trị như: đồng Sin Quyền; sắt Thạch Khê; thiếc Tam Đảo, Quỳ Hợp; đất hiếm Nậm Xe; mangan Cao Bằng; ni ken Sơn La. Tiến hành đo vẽ lập bản đồ địa chất - khoáng sản tỷ lệ 1:200.000 trên diện tích lãnh thổ Bắc Việt Nam.

- Giai đoạn từ năm 1976 đến nay, ngành đã hoàn thành lập bản đồ địa chất và bản đồ khoáng sản miền Nam Việt Nam tỷ lệ 1 : 500.000 vào năm 1980. Công tác tìm kiếm, thăm dò đã phát hiện hàng loạt mỏ than, kim loại, phi kim loại, nước dưới đất, nước khoáng nóng. Ngoài ra còn làm nghĩa vụ quốc tế với nước bạn Lào, Campuchia, giúp Lào hoàn thành bản đồ địa chất khoáng sản tỷ lệ 1:200.000 vùng Trung Lào. Xác định tiềm năng dầu khí khu vực sông Hồng, Phú Khánh, Cửu Long, Nam Côn Sơn, Hoàng Sa và Trường Sa có giá trị thương mại để phát triển kinh tế của đất nước. Hoàn thành bộ bản đồ địa chất quốc gia tỷ lệ 1:200.000 toàn lãnh thổ (1994). Công tác lập bản đồ địa chất, tìm kiếm khoáng sản tỷ lệ 1:50.000 được tăng cường, điều tra địa chất và khoáng sản vùng biển nông ven bờ và điều tra đánh giá trữ lượng tài nguyên khoáng sản. Xây dựng và trình cấp có thẩm quyền ban hành Pháp lệnh về Tài nguyên khoáng sản năm 1989, Luật Khoáng sản năm 1996, Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Khoáng sản năm 2005 và đang xây dựng Luật Khoáng sản sửa đổi để trình Quốc hội thông qua vào cuối năm 2010.

Đến nay, tổng tài nguyên khoáng sản mà ngành Địa chất về cơ bản đã và đang điều tra, thăm dò là khá lớn với hơn 30 loại khoáng sản khác nhau và lập bản đồ địa chất - địa chất thủy văn gần bao phủ cả nước. Hoạt động của ngành Địa chất còn liên quan đến ngành Khảo cổ học, Môi trường và Du lịch, hỗ trợ đắc lực cho các ngành này cùng phát triển.

2. Những thành tựu của ngành Địa chất tỉnh Quảng Bình

Thời kỳ tái lập tỉnh đến nay (7/1989 - 10/2010), ngành Địa chất đã tích cực chủ động tham mưu cho UBND tỉnh trong việc quản lý Nhà nước về địa chất, tài nguyên khoáng sản đi vào nề nếp, phát huy hiệu quả phục vụ cho phát triển kinh tế - xã hội trên địa bàn.

Ngành đã tham mưu cho Thường trực Tỉnh ủy, Thường trực HĐND, UBND tỉnh ban hành nhiều cơ chế, chính sách về quản lý địa chất, khoáng sản; tổ chức thực hiện pháp luật khoáng sản đáp ứng được yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh và từng bước khẳng định được vị trí, vai trò của mình góp phần đẩy mạnh tiến trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đưa Quảng Bình sớm thoát khỏi tình trạng một tỉnh nghèo.

Đã hoàn thành quy hoạch thăm dò, khai thác, chế biến khoáng sản đến năm 2015 và quy hoạch khoanh định vùng cấm, tạm cấm hoạt động khoáng sản tỉnh Quảng Bình đến năm 2015; quy hoạch phát triển công nghiệp vật liệu xây dựng và quy hoạch thăm dò, khai thác, sử dụng tài nguyên nước tỉnh Quảng Bình đến năm 2020.

Từ năm 1996 đến nay đã cấp 1.062 giấy phép hoạt động khoáng sản và tăng trữ lượng khai thác khoáng sản các loại, nhất là vật liệu xây dựng thông thường phục vụ sản xuất xi măng, đá xây dựng, sét gạch ngói, góp phần phát triển ngành công nghiệp chế biến khoáng sản và công nghiệp trên địa bàn tỉnh, tăng nguồn thu đáng kể cho ngân sách của tỉnh.

Công tác quản lý về tài nguyên, khoáng sản trong những năm qua đã được các cấp ủy Đảng, chính quyền, các tổ chức đoàn thể hết sức quan tâm nên đã tăng cường, đảm bảo đúng kỷ cương, pháp luật, nhất là từ khi có Luật Khoáng sản năm 1996 đến nay đã đạt được nhiều kết quả đáng ghi nhận. Nhiều mỏ khoáng sản được cấp đúng quy hoạch, đã tập trung đầu tư vào khai thác, chế biến sâu, làm tăng giá trị của khoáng sản, tạo thêm nhiều việc làm, tăng thu nhập cho người lao động, gắn lợi ích kinh doanh hoạt động khoáng sản với công tác phục hồi bảo vệ môi trường, xây dựng cơ sở hạ tầng phục vụ cho khai thác, góp phần làm cho bộ

mặt nông thôn từng bước được đổi mới. Tình trạng khai thác trái phép vật liệu xây dựng thông thường từng bước được chấn chỉnh đi vào nề nếp.

Cùng với ngành Địa chất, Hội Địa chất Việt Nam (nay là Tổng hội Địa chất Việt Nam thành lập ngày 24/8/2008), đã tập hợp các nhà địa chất có tâm huyết đã nghỉ hưu hoặc đương chức cùng chung sức hoạt động công hiến cho công tác Địa chất - Khoáng sản - Môi trường, hỗ trợ thêm cho ngành; đã và đang có những thành quả khoa học về lĩnh vực địa chất rất đáng ghi nhận. Tổng Hội Địa chất có tổ chức lớn mạnh bao gồm nhiều hội chuyên ngành, các tỉnh hội và các tổ chức chuyên môn khác, Trường Cao đẳng công nghệ Bắc Hà... Ở Quảng Bình năm 2003 đã thành lập Chi hội Địa chất Bắc Miền Trung và đến năm 2009, UBND tỉnh cho thành lập Hội Địa chất Quảng Bình. Hội đã biết tập hợp trí tuệ của tất cả hội viên trên nhiều lĩnh vực hoạt động khoa học địa chất: tìm kiếm thăm dò khoáng sản; vật liệu xây dựng; địa chất thủy văn - địa chất công trình; địa vật lý; trắc địa... để tư vấn, tham mưu cho lãnh đạo các ngành, cho UBND các cấp trong công tác điều tra cơ bản, quy hoạch xây dựng và hoạch định kế hoạch tổng thể phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh. Trong những năm tháng hoạt động, Hội Địa chất Quảng Bình cũng đã đóng góp thêm cho lĩnh vực địa chất của tỉnh nhà trong xây dựng, phát triển kinh tế - xã hội như: Điều tra, khảo sát xác định các mỏ khoáng sản đá vôi, than, sét cao lin, các tầng, các vùng chứa nước có triển vọng để cung cấp nước sinh hoạt hợp vệ sinh cho nhân dân.

Ngày nay, đất nước đang đi vào hội nhập trên nhiều lĩnh vực, trong đó có lĩnh vực khoa học công nghệ, vai trò của ngành Địa chất vô cùng quan trọng trong việc phát triển kinh tế - xã hội và nghiên cứu khoa học. Những đóng góp của các chuyên gia, các nhà khoa học, các kỹ sư, cử nhân, cán bộ công nhân viên trong ngành Địa chất nói chung, Hội Địa chất Quảng Bình nói riêng là lớn lao, đáng trân trọng. Giờ đây, trên đà phát triển của đất nước ta, hơn lúc nào hết các nhà địa chất Việt Nam, hội viên Hội Địa chất Quảng Bình hãy chung tay góp sức xây dựng đất nước, quê hương ngày càng phát triển giàu đẹp.

N.V.A